

Tworzenie własnego tekstu

NOTATKA SYNTETYZUJĄCA



CO TO JEST NOTATKA SYNTETYZUJĄCA?

NOTATKA SYNTETYZUJĄCA ukierunkowana tematycznie to zwięzłe omówienie najważniejszych informacji zawartych w tekście lub kilku tekstach poświęconych temu samemu zagadnieniu. Przy tworzeniu notatki dotyczącej dwóch tekstów należy uwzględnić wspólne wątki, poruszone przez obu autorów oraz podkreślić różnice między nimi w podejściu do podejmowanego tematu.

ZADANIE 1.

Na podstawie obu tekstów napisz notatkę syntetyzującą na temat: Biblia jako uniwersalny i ponadczasowy tekst kultury. Twoja wypowiedź powinna liczyć 60–90 wyrazów.

Uwaga: oznaczenia kolorystyczne na marginesie i w tekście przykładowej notatki łączą zdania notatki z akapitami tekstów, na podstawie których powstały. Dzięki nim łatwiej przeanalizujesz sposoby uogólniania i syntetyzowania treści.

Jerzy Żuławski

Prometeusz żydowski

[1] Biblia ma dla nas potrójne znaczenie. Przede wszystkim jest to księga święta, to znaczy księga, na której oparty jest gmach religii. To jest jej znaczenie najpowszechniejsze i najogólniejsze. Jako taka, słuszna, aby była nienaruszona i nietykalna.

Każda religia, wyrażając w treści swojej ostatecznej łączność człowieka z Bogiem, jest tajemnicą – i tajemnicą pozostać musi, jeżeli nie chce utracić najgłębszych swoich pierwiastków. [...]

[2] Biblia ma jednak także znaczenie dla świeckiej nauki, a przede wszystkim dla historii cywilizacji. Historyk ma najzupełniejsze prawo zważania tylko na ludzkie pochodzenie Biblii: jest ona dla niego księgą nader ciekawą, zbiorem dokumentów powstałych w ciągu wieków i pokoleń. Bada on ich autentyczność krytyczną metodą, oznacza czas i warunki ich powstania, usiłuje określić losy, jakie przechodziły, nim dostały się do nas w tej formie. A następnie, po ukończeniu krytycznej pracy, wyrokuje o dziejach, życiu i pojęciach ludu, wśród którego te księgi powstały, pokazuje, jak różne były jego wierzenia, zapatrywania i moralność, od dzisiejszych.

Praca ta nie czyni w niczym uszczerbku świętości ksiąg dla religii, gdyż bierze pod uwagę jedynie ludzką ich treść, pomijając zupełnie boskie ich znaczenie.

[3] Wreszcie posiada dla nas Biblia i trzecią wartość artystyczną. Wśród różnorodnych pism, które się na nią składają, znajdują się arcydzieła pierwszorzędnej doniosłości. Do tych należą przede wszystkim początkowe rozdziały kaznodziejskiej księgi Salomona¹. Pieśń nad Pieśniami, wiele psalmów Dawidowych i trenów Jeremiasza, niektóre rozdziały z proroków, jak na przykład Ezechielowe widzenia², i wreszcie księga Hioba.

w: Jerzy Żuławski, *Szkice literackie. Książki – myśli – ludzie*, Warszawa 1913

¹ Księga Koheleta w Starym Testamencie.

² Księga Ezechiela w Starym Testamencie.

Stare Przymierze

[1] Wszedłem z założeń prostych: Biblia nie była spisywana wyłącznie tylko dla biblistów; i nie tylko po to, aby się stać przedmiotem naukowych analiz i badań. Autorzy biblijni pragnęli przekazać ludziom wszystkich pokoleń i kultur pewne istotne prawdy o Bogu i o człowieku, o świecie i o życiu. Biblia pisana była dla wszystkich i pragnie mówić do wszystkich. Oczywiście: trzeba mieć pewne elementarne przygotowanie, aby w ogóle móc ją czytać; lecz przecież rzecz nie w tym koniecznym elementarzu. Bo oto przemawia do mnie właśnie, jak i do wielu, ów człowiek sprzed wieków; ma mi coś do przekazania, coś do opowiedzenia. Staralem się zatem dosłyszeć, o czym mówi. Co chce mi powiedzieć, co chce przekazać – mnie właśnie, człowiekowi innego wieku, innego już kręgu kulturowego. I przekonywałem się wciąż na nowo, że dzielące nas przegrody i dystanse wcale nie są nieprzekraczalne.

[2] Były to zatem spotkania. Spotkania na pewno indywidualne, bo przesączone przez pryzmat tej właśnie, a nie innej osobowości czytelnika Pisma i równocześnie pisarza dziś właśnie, a nie w innej epoce. Lecz równocześnie spotkania o walorze – jak sądzę – uniwersalnym. Gdyż – poza i ponad wszelkimi przegrodami czasu i miejsca – człowiek jest zawsze ten sam. I jeśli odstawi się dekoracje mijających epok, okazuje się, że żyją w nim te same instynkty i przeżycia, zaś podstawowe i jedynie ważne zapytania o świat, o Boga, o człowieka i o siebie samego – pozostają tożsame. To nie jest niczyja zasługa. Po prostu – tak jest naprawdę.

[3] I dlatego właśnie odnajdujemy się nawet w staroegipskiej Księdze Umarłych¹, nie mówiąc już o starogreckich dramatach, pisanych wszak pod innym niebem i w czasach całkiem odmiennych; gdyż wbrew czasowi i historii one również są nasze. Dlatego także potrafimy i jesteśmy w stanie spotkać się z bohaterami i autorami starotestamentowych ksiąg, że i oni opowiadają o naszych własnych sprawach. O sprawach, które są ponad czasem i poza zmiennymi dekoracjami. Także i ponad czymkolwiek indywidualnym losem, lecz równocześnie w samym jądrze wszelkich losów ludzkich, gdyż Hiobowie byli, są i będą, zaś klęska króla Salomona² przytrafi się jeszcze niejednemu spośród mędrców.

[4] Biblia jest żywa. Że tak jest naprawdę, przekonałem się dowodnie, gdy z kolei czytelnicy moich starotestamentowych rozważań odnajdywali w Starym Przymierzu własne swoje sprawy, o których często nie sądzili, że w księgach tych tkwią. Rad jestem, że im w tym pomogłem.

w: T. Żychiewicz, *Stare Przymierze*, Kraków 2000

¹ *Księga Umarłych* – zbiór tekstów, rysunków i pieśni, wedle wierzeń starożytnych Egipcjan, mających pomóc umarłemu przenieść się do krainy zmarłych (raju).

² Salomon, prorok i król Izraela stworzył silne państwo, nie potrafił mu jednak zapewnić stabilności; rozpadło się zaraz po jego śmierci.

JAK NAPISAĆ NOTATKĘ SYNTETYZUJĄCĄ?

KROK 1.

Zacznij od przeanalizowania tematu podanego w zadaniu. Dzięki temu określisz zagadnienie, do którego odnoszą się autorzy załączonych tekstów.

KROK 2.

Uważnie **przeczytaj** teksty dołączone do zadania.

KROK 3.

Określ, co każdy z autorów sądzi na temat podany w zadaniu. W tym celu przeczytaj ponownie oba teksty. Tym razem wyszukaj w nich najważniejsze stwierdzenia dotyczące tematu. Możesz je podkreślić lub wypisać w tabeli, co ułatwi Ci dalszą pracę.

KROK 4.

Porównaj stanowiska autorów – znajdź kwestie:

- w których autorzy się ze sobą zgadzają,
- takie, na temat których autorzy mają odmienne zdania,
- takie, które zostały poruszone tylko w jednym tekście.

Pamiętaj przy tym, by szukać tylko treści związanych z tematem wskazanym w zadaniu.

KROK 5.

By uporządkować wnioski **sformułuj ogólne stwierdzenie** na temat tego, w jaki sposób autorzy obu tekstów odnoszą się do tematu (zgadzają się ze sobą czy mają inne poglądy). Krótko przedstaw stanowiska obu autorów. Zaczynij od kwestii, w których autorzy się ze sobą zgadzają.

KROK 6.

Zapisz notatkę własnymi słowami, nie powtarzaj zdań, słów czy zwrotów zaczerpniętych z tekstów dołączonych do zadania, chyba że są to terminy, których nie można zastąpić wyrazami bliskoznacznymi. W tym celu zastosuj:

- synonimy (wyrazy bliskoznaczne do słów użytych przez autorów obu tekstów),
- parafrazy (przeróbki załączonych tekstów, które zachowują ich sens),
- uogólnienia treści.

KROK 7.

Zadbaj o spójność notatki. W tym celu użyj:

Sformułowań porównawczych, np.:
Obaj autorzy uważają, że...;
Autorzy obu tekstów zgadzają się co do...;
Obaj autorzy podkreślają...;
W obu tekstach poruszono problem...;
Autorzy mają odmienne zdanie w kwestii...;
X uważa, że..., natomiast Y ma przeciwne zdanie...

Synonimów, np.:
Żuławski wskazuje na znaczenie Biblii dla historyków cywilizacji.
Podkreśla także dużą wartość artystyczną świętej księgi jako wzorca różnych gatunków literackich.

Zaimków, np.:
Żuławski wskazuje na znaczenie Biblii dla historyków.
Podkreśla także jej dużą wartość artystyczną jako wzorca różnych gatunków literackich.

Zdań z podmiotem domyślnym, np.:
Żuławski wskazuje na znaczenie Biblii dla historyków cywilizacji.
[Żuławski] Podkreśla także jej dużą wartość artystyczną jako wzorca różnych gatunków literackich.

Spójników, np.:
natomiast,
a, również,
czyli.

KROK 8.

Sprawdź, czy zastosowane przez Ciebie synonimy, parafrazy i uogólnienia nie zmieniły sensu omawianych zagadnień. W tym celu przeczytaj po kolei każde zdanie notatki i fragmenty tekstów, do których się ono odnosi.

Pamiętaj, że w notatce omawiasz (syntetyzujesz) poglądy autorów tekstów dołączonych do zadania. Błędem będzie więc podawanie informacji sprzecznych z wymową tych tekstów lub niewystępujących w ich treści. W notatce syntetyzującej nie ma także miejsca na Twoje przemyślenia i komentarze.

KROK 9.

Sprawdź poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną notatki.

KROK 10.

Policz wyrazy w notatce, powinno ich być 60–90. Jeśli jest ich mniej, rozbuduj tekst. Jeżeli więcej, skróć. Po każdym z tych zbiegów pamiętaj, aby wrócić do kroku 8.

PRZYKŁADOWA NOTATKA SYNTETYZUJĄCA

BIBLIA JAKO UNIWERSALNY I PONADCZASOWY TEKST KULTURY

Obaj autorzy twierdzą, że Biblia jest księgą zawierającą treści religijne ważne dla ludzi wierzących, oraz tekstem uniwersalnym, który nie tylko mówi o Bogu i religii, ale także o człowieku i jego losach [patrz: *Prometeusz żydowski* akapit 1. i 2. oraz *Stare Przymierze* akapit 1. i 2.]. Żuławski wskazuje na znaczenie Biblii dla historyków cywilizacji [patrz: *Prometeusz żydowski* akapit 2.]. Podkreśla także jej dużą wartość artystyczną jako wzorca różnych gatunków literackich [patrz: *Prometeusz żydowski* akapit 3.]. Natomiast Żychiewicz zwraca uwagę na nieprzemijającą aktualność problematyki poruszanej w Biblii: także współczesny czytelnik może w niej znaleźć odzwierciedlenie własnych doświadczeń [patrz: *Stare Przymierze* akapit 3. i 4.]. Podkreśla, że Biblia należy do naszego dziedzictwa kulturowego tak samo jak egipska Księga Umarłych i starogreckie dramaty [patrz: *Stare Przymierze* akapit 4.].

[89 wyrazów]

ZADANIE 2.

Na podstawie obu tekstów napisz notatkę syntetyzującą na temat: Dosłowny i alegoryczny sens Pieśni nad Pieśniami. Twoja wypowiedź powinna liczyć 60–90 wyrazów.

Anna Kamieńska

Miłość (fragment)

[1] Piękność młodych ciał ma w sobie nie tylko wdzięk, ale moc i potęgę. Już nie wystarczy zjawisk przyrody, aby je wyrazić. Piersi są jak bliźnięce sarny pasące się między liliami. Szyja porównywana jest do wieży z kości słoniowej, oczy do sadzawek w Hazebonie, nos do wieży Libańskiej zwróconej ku Damaskowi. Wreszcie trzeba poruszyć kosmos, zorze, księżyc i słońce, aby dać obraz piękności kobiety.

[2] Pieśń nad Pieśniami jest dialogiem kochanków, którzy gubią się i odnajdują, nawołują i przekomarzają, ciągle jakby w poszukiwaniu siebie, w wymijaniu się, w tęsknocie. Nie ma tu wyraźnego podziału na głos męski i żeński. Jak w duecie głosy zachodzą na siebie, aby znów się rozdzielić i zabrzmieć osobno. A tej rozmowie kochanków towarzyszą sarny i jelonki, gołębie i synogarlice, szmer strumieni i szum wiatru. Kulminacją poematu są słowa: „Mocna jako śmierć miłość, twarda jako piekło rzewliwość (czułość): pochodnie jej, pochodnie ognia i płomieniów. Wody mnogie nie mogły ugasić miłości, i rzeki nie zatopią jej; choćby człowiek dał wszystkę majątność domu swego za miłość, wzgardzi ją jako nic”.

[3] Ten bukoliczny poemat¹ dźwiga w sobie głębię wiedzy o miłości. Nie ma w sobie nic z sentymentalizmu. Zna on krańce, w których miłość dotyka śmierci, zna potęgę namiętności podobną do ognia.

[4] Ta miłość wprowadzona na łąki, gaje i winnice ma w sobie powagę i niemal grozę prawdy. Wszystko, cokolwiek potem zostało napisane przez poetów na temat miłości, nie przekroczyło tych strof biblijnych. Ci, którzy tę miłość tłumaczą alegorycznie, widząc w niej dzieje poszukiwania [się] Boga i duszy ludzkiej jako Oblubienicy, lub zaślubin Boga i Kościoła, mają do tych wykładni prawo tylko dlatego, że ta pierwsza

¹ poemat bukoliczny – inaczej: sielankowy, a więc utwór o pogodnej atmosferze, którego akcja jest osadzona w wyidealizowanej przestrzeni przyrody.

warstwa poematu jest tak dalece prawdziwa, jak jest w istocie. To niepodważalna prawda poezji. Utwór poetycki jest wielowarstwowy, ale jego głębie bazują na prawdzie rzeczywistości poematu. Jeśli ta dosłowna prawda jest nieszczelna, wszelkie alegorie zawisają w próżni. Każda wielka metafora musi być sprawdzalna w jej niedosłowności.

Twarze Księgi, Warszawa 1990

Anna Świderkówna

Szir Haszirim – „najświętsza z Ksiąg świętych”

[1] Styl obrazowy i świadomie niejasny każe czytelnikowi od początku domyślać się tego, czego autor nie chce mu [w Pieśni nad Pieśniami] wprost powiedzieć, zaprasza zatem również do przenoszenia sensu i szukania we wszystkim znaczenia ukrytego. Oboje głównych bohaterów występuje zawsze w jakimś przebraniu. On przedstawiany jest najczęściej jako pasterz, lecz nazywany bywa również królem (Pnp 1,4, 12; 7,6). Ona jest raz księżniczką (Pnp 7,2), częściej winnicą, a przede wszystkim ogrodem. I tak na przykład mówi ukochany do ukochanej:

Ogrodem zamkniętym jesteś, siostrze ma, oblubienico,

Ogrodem zamkniętym, źródłem zapieczętowanym

[Pnp 4,12; por. 5,1; 6,2]

„Ogród zamknięty” to własność wyłączna – należy on tylko do jednego, a może i do niego jeszcze nie należy, może dopiero ma się przed nim otworzyć... [...]

[2] [Pieśń nad Pieśniami] głosi również – i to w tym świecie, w którym kobieta żadnych praw nie miała – zadziwiające równouprawnienie i partnerstwo: „Mój miły jest mój, a ja jestem jego” (Pnp 2,16), a domaga się także wierności i wyłączności otwierającej „zamknięty ogród” tylko dla jednego (por. Pnp 4,12; 5,1; 6,9 i nn). Przy tym przez cały poemat miłość jest ciągłym poszukiwaniem. Oblubieniec i oblubienica szukają się wzajemnie, odnajdują, lecz zaraz zostają rozdzieleni, by szukać się znowu i spotkać ponownie. Miłości, według autora *Pieśni nad pieśniami*, nikt z nas nie potrafi dać raz na zawsze, a ta prawdziwa musi być zawsze szukaniem coraz pełniejszego daru z siebie. Jest więc miejsce i na tęsknotę, i na pożądanie, i na rozkosz doskonałego, również i fizycznego, spełnienia [...]

[3] Spróbujmy teraz wyobrazić sobie na chwilę, co myślał o *Pieśni nad pieśniami* sam autor, jak czytali ją inni synowie Izraela, od dzieciństwa tak zażyłe obcujący z Prawem i Prorokami. Nie podejmiemy się tego nigdy, jeśli będziemy próbowali rozpatrywać ją w oderwaniu i niejako abstrakcyjnie. Dla nich wyrastała ona z całości Pisma i przez nie się tłumaczyła. W odniesieniu do tej Księgi pomagał im od początku stary [prorok] Ozeasz, który już w VIII w. [p.n.e.] zrozumiał, że Jahwe kocha Izrael miłością podobną do tej, jaką on sam poznał we własnym niełatwym małżeństwie [...]. Zawierając Przymierze Bóg poślubił sobie lud wybrany, a choć jest to oblubienica niewierna, Jego miłość jest większa od jej niegodności. I ona to wreszcie zwycięży.

Rozmowy o Biblii, Warszawa 1995